

A Budapesti Történeti Múzeumban január 9-én centenáriumi kiállítás nyílt. 1873. január 9-én ült össze először az a bizottság, amely kidolgozta a városok egyesítésének tervét. Az egyesítés aztán csaknem egy évig tartott. Ezzel befejeződött egy több évszázados időszak, melyben hol az egyik, hol a másik városé volt a vezető szerep.

A kiállítás látogatóját a bejáratnál szemben Rauscher festménye fogadja a 80-as évek fővárosáról, a két falat és a mennyezetet egyetlen óriási — 1972 telen készült — légifelvétel borítja. A belépő kitűnően érzékelheti a száz év alatt megtett utat. Már ez a megoldás is jelzi, hogy a rendezők a tárgyak és a dokumentumok sokasága mellett fontos szerepet szántak a látványnak.

Minden korszaknál öt alapvető tényező jelenik meg: a topográfiai, demográfiai helyzet; az ipar, a kereskedelem és a mezőgazdaság; a politikatörténet; a művelődéstörténet, végül az életmódtörténet. 1873—1918: a hangsúly a topográfiai és demográfiai tényezőknél volt, hiszen ebben a korszakban épült ki a város mai területének jelentős része (a legfőbb középületek, a Nagykörút, a Sugárút, megépült a VI., VII., VIII., IX. kerület), ki-fejlődött a közlekedés, a közműhálózat nagy része is. Minden korszaknál három-három térrépa szemlélteti a beépülést, egy a víz- és csatornahálózat fejlődését, egy a közlekedését. Tervrajzok és fényképek idézik fel az 1870-es és a későbbi városrendezési tervet, a középületeket, palotákat, s egy szegényes ferencvárosi ház udvarát a sztrájkoló lakókkal.

Az első rész gazdag tárgyi anyaggal mutatja be a gazdasági változást: a város az ország kereskedelmi és ipari központja lett. A múlt századi gyárak, üzemek fényképei, a vállalatok, bankok eredeti részvényei mellett ott van Manák Vince gőzgépe, amivel Csepelen a Weiss Manfréd

Gyárban megindult a termelés. Látható a Ganz Gyár egyik korai világsgabadalma, a Bánki-féle motor is.

A legújabb kori kiállítások egyik gondja az egyes korszakok életmódjának felidézése. A fényképek és iratok mellett felnagyított műszaki rajzok a századforduló fővárosi épületeinek négy típusáról, s mellettük a lakók, egy munkásné, egy kispolgár, egy gazdag polgár és egy főúri

Horthy bevonulási beszéde, amelyben bosszút liheg a „bűnös város” ellen. A Margit körúti fogház képénél egy horthysta egyenruha, az 1930. szeptember 1-i tüntetésnél egy rendőrtiszti egyenruha látható, aztán egy Bocskay-ruha és a 20-as évek divatja, a charlestonruha. Gazdag dokumentáció foglalkozik a legális és illegális munkásmozgalommal, valamint a szociáldemokrata közigazgatási frakcióval. Fontos gazdasá-

gettról, majd az ellenállásról emlékezik meg, beletorkollva a felszabadulás eseményeibe. Egy megrázó erejű — eddig még nem mutatott — dokumentum: a Margit körúti fogház naplója. 1944. december 4—5-nél van kinyitva; az egyik oldalon jelzik, hogy beszélgettek Bajcsy-Zsilinszky Endrét és az ellenállási mozgalom más vezetőit, a másik oldalon felsorolják az aznap kivégzettek neveit. Emítt szovjet zászlók: azoké a szovjet egységeké, amelyek a várost felszabadító hősi harcukért megkapták a „Budapest” nevet. A felszabadulás utáni években is — akár a két forradalom időszakánál — erős hangsúlyt kaptak a politikai harcok s bennük a munkásosztály szerepe.

A befejező rész, mely 1950. január 1-től, Nagy-Budapest megteremtésétől napjainkig terjed, a szocialista főváros életét mutatja be. E korszak jellemző műszaki terméke: egy atomműszer és egy napelem. A város jövőjét, a 2000-ig várható változásokat bemutatva zárul a kiállítás.

A művészeti tervekét Németh István belsőépítész és Piros Tibor grafikus készítette, a forgatókönyvet dr. Nagy Lajos osztályvezető-helyettes, dr. Gerelyes Ede tudományos főmunkatárs és dr. Tóth Imre csoportvezető írta.

A kiállítás vetítőtermében három filmet mutatnak be a három fő korszakból. A múzeum metszettárában makett látható a mai Budapestról, s ugyanitt helyezték el a száz év fővárosi vonatkozású bélyegeit, plakettjeit, érmeit. Külön érdekesség a rádióhangarchívumának 45 perces műsora a főváros történetének legérdekesebb hangemlékeiből.

Eddigi tapasztalataink szerint a kiállítás felkeltette a nagyközönség érdeklődését, és hozzásegít ahhoz, hogy sokan megismerjék a főváros százszentéves történetének fontos mozzanatait.

Gerelyes Ede

BUDAPEST

100

ÉVE

feleség ruhája, egy-egy bútorarabja, használati tárgyai (vasaló, karszék, legyező, színházi látszó) idézik a kort.

A polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság napjait gazdag anyag szemlélteti, s új, eddig kevésbé ismert tényezőkre is felhívja a figyelmet. Ezek sorából különösen fontos a fővárosi és a peremkerületi munkásság szoros kapcsolata és kiemelkedő szerepe a forradalmak győzelmében. Kiemelt helyet kapott a Vörös Hadsereg munkásalakulatainak bemutatása is.

A harmadik rész a Horthy-korszakot idézi. Teljes egészében olvasható

gi változások: vezető szerephez jutott a textilipar és a vegyipar, kialakult a délbudai gép- és rádiótechnikai ipar. Katonai műszerek, fegyverek jelzik, hogy a fővárosi ipar e korszak végére a háború szolgálatába állt.

A két világháború közötti kulturális életet kéziratok, Bartók és Kodály kottái, folyóiratok, kulturális lapok érzékeltetik. József Attilának Szendy főpolgármesterhez írott dedikációja, Móricz Zsigmondnak „Mit tud egy pesti iparosember” című jegyzete, Szép Ernőnek „A lift nem működik” című karcolata is olvasható.

E terem zárórésze a pesti

A mai Budapest a Gellérthegyől

A Nemzeti Múzeum és a Múzeum körút a század elején

A várban — 100 évvel ezelőtt

BUDAPEST

100 ÉVE

Kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban

Két forradalom fővárosa: plakátok és képek 1919-ből

1945: egy szovjet páncéltörő löveg és legénysége az Erzsébet-hídnál harcol a város felszabadításáért

1946. augusztus 20: értéktelen papírpengő az utcán

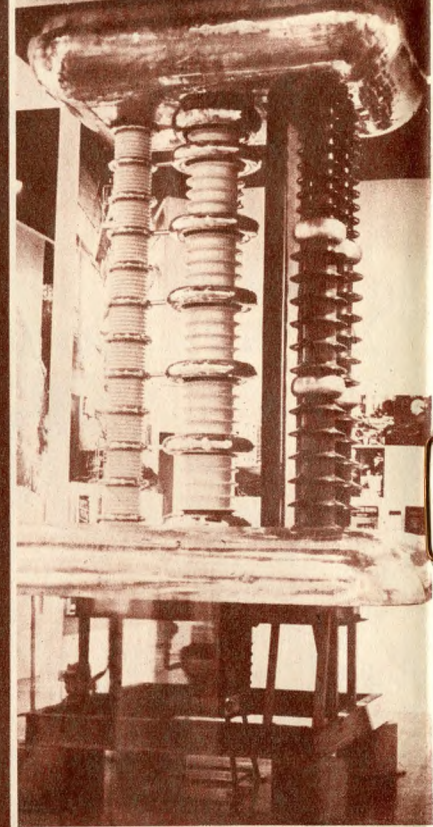
Harmincas évek: nyomortanyák a ferencvárosi kiserdőben

Rendőrroham 1930. szeptember 1-én

1945: az épülő Kossuth-híd képe a pesti hídfőről

Magasfeszültségű szigetelősor — a szocialista ipar jelképe

(Jánosi Ferenc felvételei)

1873-1973

A metró

Képek a közlekedés fejlődéséről

